

рмаційна база та методи. Використання запропонованої схеми комплексного економічного аналізу власного капіталу забезпечить комплексний підхід до аналізу фінансової стійкості підприємства, підвищить ефективність формування й використання складових власного капіталу та сприятиме удосконаленню системи управління.

Проте самої методики проведення комплексного аналізу власного капіталу для оп-

тимізації фінансової стратегії підприємства щодо власного капіталу замало. Оскільки вона є лише переліком етапів його проведення і має рекомендаційний характер щодо застосованих у ній методів. Практичне застосування даної схеми вимагає розробки факторної моделі аналізу власного капіталу. Побудова даної моделі є завданням для подальшого дослідження й удосконалення аналізу власного капіталу.

Розглянуто та узагальнено методи аналізу власного капіталу. Розроблено схему комплексного економічного аналізу власного капіталу сільськогосподарських підприємств.

Рассмотрены и обобщены методы анализа собственного капитала. Разработана схема комплексного экономического анализа собственного капитала сельскохозяйственных предприятий.

An article considers and generalizes methods of analysis of equity and suggests the scheme of comprehensive economic analysis of equity farms.

*

**О.І. ДРЕБОТ, кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник
Інститут агроекології і природокористування НААН**

Удосконалення обліку полезахисних лісосмуг і захисних насаджень

Ситуація в аграрному секторі економіки щодо обліку та наявності використання лісосмуг у різних зонах країни, оцінки їх екологічного стану і заходів збереження та поширення, як й інших екологостабілізуючих об'єктів агросистем і агроландшафтів, із часів початку земельної реформи в Україні (1990 р.), викликає занепокоєння. Під впливом різних підприємницьких устремлінь впливових органів влади та відомств ставлення до меліоративних об'єктів екологостабілізуючого призначення, у т. ч. гідроспруд, захисних лісосмуг і насаджень, різко змінилося.

Про це свідчить, зокрема, зміна показників площі за обліком земельних ресурсів України облікової категорії «Ліси та інші лісовкриті площі» та її підкатегорій нижчого рівня за Державним земельним кадастром України (ДЗК) і Державним лісовим кадастром України (ДЛК) на одну й ту ж дату (1996 р.). Так, виходить, що в ДЗК і ДЛК система обліку земельних ресурсів, у т. ч. полезахисних лісосмуг та захисних наса-

джень, здійснювалась уже на той час не за одними й тими ж ознаками, без урахування їхнього еколого-економічного змісту (табл.1). З даних таблиці видно, що об'єкти екологостабілізуючого, меліоративного призначення станом на 01.01.1996 року включені зі складу ДЛК. Розбіжності показані жирним шрифтом.

Питання сучасного стану, створення та розміщення захисних лісових насаджень, їхніх екологічних і меліоративних особливостей висвітлені у працях А.В. Коноваленка, А.П. Стадника, О.І. Коваліва, В.Ю. Юхновського, О.І. Пилипенка, О.Г. Бабіча, В.М. Малюги, М.О. Штофеля, А.М. Бобка та ін. Але питання їх обліку у Земельному кадастрі України у межах сільськогосподарських чи інших угідь ними не розглядаються. Тому й система сучасного їх обліку висвітлює об'єкти екологостабілізуючого призначення поза тими угіддями, які вони захищають. До того ж вони включені в ДЗК України до облікової категорії «Ліси та інші лісовкриті площі».

**1. Площа облікової категорії Земельних ресурсів «Ліси та інші лісовкриті площі»
за Державним земельним кадастром України на 1 січня 1996 р.**

Суб'єкти господарської діяльності	Площа земель загальна / суші), тис. га	З них: Ліси та інші лісовкриті (ЛВК) площі						
		усього	у тому числі					
			ліси		інші ЛВК площі			
			усього	з них вкриті лісовою рослинністю	усього	з них		
						п/з смуги	захисні насадження	чагарники
Україна, усього								
За ДЗК	60354,8/ 57936,2	10357,8	9413,8	8851,0	944,0	440,0	209,2	294,8
За ДЛК		10782,3	10039,7	9400,2	?	?	?	?
Різниця (ДЗК-ДЛК)		-424,5	-625,9	-549,2				

Зазначене врешті-решт призвело до того, що в обліку ДЗК України станом на 01.01.2011 року зміст цієї облікової категорії набув зовсім іншого вигляду (табл. 2). До того ж, без урахування визначеного Земельним кодексом України економічного призначення використання земельних ресурсів,

у т. ч. у межах земель сільськогосподарського призначення, насамперед підкатегорія «сільськогосподарські угіддя», що має виключно важливе екологічне значення з погляду охорони ґрунтів і сільськогосподарських культур від згубної дії вітрової й водної ерозії.

**2. Наявність лісів та інших лісовкритих площ станом на 01.01.2011 р.
(за ДЗК України, табл. 30)**

Назва адміністративно-територіальних одиниць	Загальна площа земель (суші), тис.га	Ліси та інші лісовкриті площі, тис. га							
		усього	вкриті лісовою рослинністю (без полезахисних лісосмуг та інших захисних насаджень)	у тому числі					
				інші лісовкриті площі					
				усього	з них:				
					полезахисних лісосмуг	інших захисних насаджень	чагарників	не вкриті лісовою рослинністю	інші лісові землі
По Україні	57931,3	10601,1	8238,7	2362,4	449,0	989,5	403,4	205,3	315,2

Легко помітити, що за зміною відповідних граф обліку підкатегорії «Інші лісовкриті площі» змінено їхній екологічний і меліоративний зв'язок із функціональним призначенням цих об'єктів у межах сільськогосподарських земель. До того ж, згідно з чинною Інструкцією із заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (1998 р., зі змінами) у складі підкатегорії «Інші лісовкриті площі» всупереч екологічному стану, логічному змісту й економічному призначенню земельних ділянок внесена облікова категорія нижчого рівня «інші лісові землі». До них пропонується віднести площі ділянок «не вкриті лісовою рослинністю, які підлягають залісенню (згарища; насадження, що загинули; вирубки, галявини, пустирі, рідколісся тощо)». Це помилкова норма, бо згадані облікові підкатегорії мають нижчий рівень відносно загально-

льного «лісові землі», які є складовими частинами лісових екосистем.

Окремо зазначимо, що за наказом Державного агентства земельних ресурсів України відмінено складання облікової звітності про площі полезахисних лісових смуг та інших об'єктів меліоративного призначення. У зв'язку з цим дані про облікові категорії агролісомеліоративного призначення, не кажучи про інші об'єкти проведення агротехнічних і фітомеліоративних заходів, незаперечно, є не повністю достовірними й не висвітлюють на належному рівні стан агроекосистем у межах земель сільськогосподарського призначення. Агроекосистеми не набули належного наукового обґрунтування в умовах переходу землекористування на ринкові засади з визначенням для землекористувачів обтяжливих зобов'язань щодо охо-

рони, захисту та реабілітації об'єктів природоохоронного призначення.

Як наслідок усього викладеного, досліджені впродовж багатьох десятиліть позитивні досягнення науки і практики щодо технологій створення й розміщення полезахисних лісових смуг і захисних насаджень як об'єктів екологостабілізуючого призначення, будівництво гідротехнічних об'єктів у складі фітомеліоративних заходів із відновлення родючості порушених ґрунтів тощо, залишилося без належної уваги, насамперед, з боку аграрної науки. Ділянки земельних угідь, що піддаються щорічно згубній дії вітрової та водної ерозії, з метою оцінки їхнього забезпечення об'єктами екологостабілізуючого призначення, що потребують меліоративного будівництва і відновлення родючості ґрунтів, залишаються належно не дослідженими. Проведення системних досліджень із цих питань, а також розроблення наукових пропозицій є можливим лише за умови їх здійснення науковими організаціями, що не пов'язані з підприємницькою діяльністю та не підпорядковані органам влади і відомствам виробничо-промислового призначення.

Поліпшення стану лісосмуг й інших об'єктів екологічного призначення у межах сільськогосподарських угідь має сприяти підвищенню їхньої ефективності, у т. ч. шляхом реабілітації існуючих і проведення нових заходів із меліоративного будівництва (реконструкції). Те ж саме стосується зменшення інтенсивності деградації ґрунтів в Україні, згубних для навколишнього природного середовища дефляційних процесів.

Про ефективність використання лісосмуг у різних природних зонах України можемо говорити поки що тільки на основі кількісного їхнього обліку по Україні, оскільки іншої інформації не маємо. Площа сільськогосподарських угідь по Україні за ДЗК на 01.01.2011 року становить 41576 тис. га, а площа полезахисних лісосмуг – 449 тис. га (табл. 2). Як видно з наведених даних, полезахисні лісосмуги у межах сільськогосподарських угідь по Україні займають лише 1,1 %. Облікова підкатегорія «Інші захисні насадження» (989,5 тис. га, 2,4 %) достовірно не відомо у складі яких угідь вона розмі-

щена. Облікові підкатегорії «не вкриті лісовою рослинністю» та «інші лісові землі» взагалі є складовими частинами облікової категорії «інші лісовкриті площі».

Насамкінець слід відзначити: облікова категорія «Ліси та інші лісовкриті площі» (англ. Forest and other wooded land) хоча й узгоджена зі Стандартною статистичною класифікацією землекористування ЄЕК ООН, але потребує певного уточнення з урахуванням національних чинників і особливостей господарювання. Останнє надзвичайно важливе з погляду на необхідність формування в Україні для обліку й моніторингу чітко визначеної системи інформаційних показників, що характеризують стан, використання та формування агроландшафтів у складі аграрного і лісогосподарського виробництва. До того ж англ. «other wooded land» можна перекласти на українську як «інших лісових угідь». Зрозуміло, що це не «інші лісовкриті площі». А термін «Forest and other wooded land» перекладається як «Ліси та інші лісовкриті землі». Останнє ближче до природного ресурсу «земля», ніж терміна «площа».

З урахуванням викладеного пропонується:

1. Передбачити в різних природно-кліматичних зонах країни вивчення стану й еколого-економічної ефективності використання лісосмуг та інших об'єктів екологостабілізуючого призначення за напрямом: дослідження еколого-економічного стану та використання полезахисних лісових смуг, інших об'єктів екологостабілізуючого призначення, порядку їх обліку, напрямів реабілітації існуючих та створення додаткових, спрямованих на підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь, на охорону ґрунтів і навколишнього природного середовища, в умовах ринкових відносин господарювання.

2. Розробити у системі нормативно-правових актів, що стосуються використання земельних ресурсів, у т. ч. з надання земельних угідь на право власності та право постійного користування, а також із кількісного обліку земель, для всіх землекористувачів обтяжуючі обставини щодо охорони, збереження, реабілітації й створення додат-

ково необхідних об'єктів екологостабілізу-
ючого призначення з метою підвищення
продуктивності сільськогосподарських
угідь, ідентифікованої відповідальності зем-
лекористувачів за підтримання екологічної
рівноваги у межах своєї діяльності.

3. Опрацювати заходи щодо актуалізації
обліку об'єктів екологічного призначення че-

рез органи державної влади та органи місце-
вого самоврядування за всіма суб'єктами
сільськогосподарського виробництва, незале-
жно від форм власності й господарювання, з
подальшим використанням інформаційних
даних для розроблення наукових рекомендації
щодо приведення їх до оптимального рівня в
перспективі на 2015 – 2020 роки.

*Досліджено стан полезахисних лісосмуг та інших екологостабілізуючих об'єктів за ДЗК України (2011) з часів вве-
дення в дію Земельної реформи. Запропоновано низку невідкладних заходів із питань удосконалення обліку систем захисту
сільськогосподарських угідь і реабілітації екології у межах найбільш вразливих регіонів.*

*Исследовано состояние полезащитных лесополос и других экологостабилизирующих объектов по Государственно-
му земельному кадастру Украины (2011) со времени ввода в действие Земельной реформы. Предложен ряд неотложных
мер усовершенствования систем учета и защиты сельскохозяйственных угодий, реабилитации экологии в пределах наибо-
лее уязвимых регионов.*

*An article studies the land shelterbelts and other objects of ecology that stabilize the environment, according of the State
Land Cadastre of Ukraine (2011) since the start of the land reform and suggests a number of urgent measures to improve the ac-
counting, protection of agricultural land and rehabilitation of ecology within the most vulnerable regions.*

* * *